

3. Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Леонід Зашкільняк, Микола Крикун. – Львів: Львівський нац. ун-тет ім. І. Франка, 2002. – 752 с.

4. Коростіль Н. Соціальне становище українських аграріїв Східної Галичини у 20-30-ті рр. ХХ ст. / Наталя Коростіль [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13091/04-Korostil.pdf?sequence=1> – Заголовок з екрану.

5. Лановик Б. Д., Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Західноукраїнські землі в 20- 30-х роках ХХ ст. // Економічна історія України і світу: Підручник / За ред. Б. Д. Лановика. – 6-те вид, перероб. і доп. – К.: Вікар, 2004. – С. 412 – 422.

6. Польська окупація Західної України в 1918-1939 роках. Як це було [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/02/3/21714/> – Заголовок з екрану.

7. Тымовский М., Кеневич Я., Хольцер Е. История Польши / Тымовский Михал, Кеневич Ян, Хольцер Ежи / Перевод с польск. – М.: Изд-во «Весь Мир», 2004. – 544 с.

8. Dziurok A., Gałęzowski M., Kamiński Ł., Musiał F. Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski 1918 – 1989 / Adam Dziurok, Marek Gałęzowski, Łukasz Kamiński, Filip Musiał. – Warszawa, 2014. – 510 s.

Вікторія Пустушева
студентка 4 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: к.і.н., старший викладач Маркевич О.В.

Історичний розвиток благодійності на українських землях

Розвиток благодійності на українських землях пройшов певну еволюцію, котра пов'язана з суспільним, політичним і культурним розвитком. Метою

даної розвідки простежити етапи розвитку благодійної діяльності на українських землях і визначити її форми та найвідоміші прояви.

Перший етап – це зародження благодійності (від первіснообщинного ладу до заснування Київської Русі). Тут благодійність мала вигляд неформальної взаємодопомоги у спільнотах, котрі стихійно створювались через необхідність людей кооперуватися, щоб вижити [7, с. 16]. На цьому етапі благодійність базувалася на принципах турботи, взаємовиручки.

На другому етапі (IX ст. – кінець XVI ст.) благодійність проявилася як соціальне явище. Найпоширенішою формою благодійності в цей час була – князівська добродійність. Князі здійснювали роздачу милостині, відбувалося харчування при княжому дворі, по місту розвозили продукти для нужденних, хворих, саодинок. Окрім того, князі багато коштів вкладали в розвиток освіти та культури. Безперечно поширенню благодійності сприяло прийняття християнства у 988 році.

Першим проявом благодійності як державного обов'язку – вважається Статут 996 р., прийнятий князем Володимиром Великим, за яким впроваджувалася десятина на утримання монастирів, церков, лікарень та спорудження Десятинної церкви і церкви Св. Василя [3, с. 165].

Покровителями нужденних були також: Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, Дмитро Донський, Олександр Невський. Ці князі окрім роздачі їжі, грошей та надання притулку бідним, сприяли і розвитку освіти, культури.

Благодійна підтримка населення через церкви мала своє поширення серед галицько-волинських, польсько-литовських князів. На даному етапі розвитку благодійності найбільшого розповсюдження набула форма допомоги нужденним переважно від держави, в меншій мірі – від приватних заможних осіб [8, с. 7].

З 80-х років XVI ст. до початку XVIII ст. триває третій етап розвитку благодійності в Україні, який пов'язується з розвитком братств (в Дрогобичі, Перемишлі, Більську, Холмі, Замості, Бережанах), які відкривали школи і шпиталі для бідних та утримували їх власними засобами. Братства – це всестанові, загальнонаціональні організації, що створювалися навколо церкви, сприяючи культурно-національному відродженню. Їм належали великі заслуги

у справі збереження української православної традиції, у становленні громадянського суспільства, його етнонаціональної консолідації, у підвищенні рівня культури і освіти [7, с. 183]. Вони відіграли значну роль у суспільно-політичному та культурному житті суспільства, в боротьбі проти політики національного і релігійного утисків Польщі та католицької церкви в Україні і Білорусії. У 80-х роках XVI ст. було створене найвпливовіше перше Львівське Успенське Ставропігійне братство, члени якого розгорнули широку діяльність: придбали друкарню, відкривали школи [6, с. 9]. Від 1585 р. його покровителем став князь К. Острозький, а згодом – князі Вишенські, Ружинські, Потоцькі.

Окрім того, набула широкого розвитку форма благодійності приватних осіб. Відомими благодійниками були князі Острозькі. Костянтин Острозький був робив щедрі пожертви на храми (спорудив дві церкви у Вільно, в Острозі заснував монастир Святої Трійці, підтримував пожертви Києво-Печерський монастир). Костянтин (Василь) Острозький створював школи по Україні та заснував у 1576 р. – Острозьку академію, подарувавши їй багату бібліотеку та збудував першу друкарню, для утримання якої передав свої маєтки.

Одним з яскравих меценатів і благодійників був випускник Острозької академії – Петро Конашевич-Сагайдачний. Він опікувався Київським і Львівським братством, сприяв відновленню шкіл, монастирів, церков та робив великі пожертви на користь цих закладів [4, с. 19].

Відомі політичні діячі, освіти і мистецтва бачили у цьому суспільну потребу. Петро Могила, Іван Мазепа, родина Розумовських – усі вони сприяли розвитку освіти і культури на українських землях. Окремо виділяють діяльність Івана Мазепи. Своїми універсалами він підтвердив усі попередні надбання Братського монастиря і подарував від себе 17 дворів на Подолі та деякі села. Крім того, І.Мазепа щороку давав на стипендії студентам 1000 золотих, поповнював бібліотеку різними книжками. Коштом І.Мазепи постали кам'яні споруди Братського монастиря та Богоявленська церква, збудовано навчальний корпус академії. Гетьман витратив багато фінансів на будівництво церков. Особливу цінність має Вознесенський собор з монастирем у Переяславі, на що І.Мазепа витратив понад 300 тисяч золотих. З будов, котрі лише закінчував

будувати Мазепа, є Спаська церква Мгарського монастиря, фінансування трапезні Густинського і Мгарського монастирів. [4, с. 33].

Четвертий етап (XVIII – XIX ст.) – характеризується всебічним розвитком меценатства та спонсорства в сферах культури та освіти, але не лише «за покликом душі», а й для самопопуляризації. На даному етапі вагомий вклад у розбудову культури зробили Дмитро Трощинський (у Кибенцях заснував приватний театр, у м. Кагарлик побудував палац, заснував бібліотеку, посадив великий парк). Окрім того, Дмитро Трощинський став одним із ініціаторів видання «Енеїди» Іваном Котляревським.

Відомий діяч Григорій Галаган відкрив у Прилуцькому повіті Сокиринське ощадне-позичкове товариство. В 1876 році склав детальний план початкового навчання, який був цілком прийнятий земством. Також Григорій Галаган пожертвував свою садибу в с.Дігтярі для побудови ремісничого училища. А у пам'ять свого померлого сина Павла, відкрив колегію Павла Галагана у Києві (1871 рік) [2, с. 85].

П'ятий етап (XIX – поч. XX ст.) вважається «Золотою добою» українського благодійництва через величезну кількість меценатів. Це було спричинено активізацією суспільно-культурної діяльності через суспільно-політичні і суспільно-економічні перетворення (відміна кріпацтва, розвиток ринкових відносин, зародження громадянського суспільства) [1, с. 97]. Меценати вкладали великі гроші в мистецтво, живопис; збирали власні колекції, проводили виставки. Саме діячі-меценати сприяли розвитку і поширенню мистецтва. Були створені перші благодійні організації. В.Дідушицький, А.Потоцький, Л.Сапега в 1870-80-их рр. у Львові заснували благодійну організацію ім. К.Шайнохи з метою допомоги науковцям і літераторам. Меценати цього періоду активно допомагали школам, лікарням, піклувалися про жебраків, сиріт, безпритульних, глухонімих, людей похилого віку, хворих [7, с. 56]. Здійснювались численні пожертви закладам освіти через духовні заповіти, стипендіальні фонди, благодійні організації і земства.

Найвідомішими благодійниками цього періоду були: І.Скоропадський (котрий здійснював численні пожертви в освіту, відкрив багато гімназій та шкіл, заснував початкове училище, пансіон для підготовки народних вчителів).

Також родина Ханенків завжди підтримувала мистецтво, допомогла заснувати у 1884 році Київський художньо-промисловий і науковий музей. Родина Симиренків – добре відома сім'я благодійників, котрі спорудили лікарню на 150 ліжок, шестикласну школу, театр, передавали 1/10 своїх доходів на розбудову української культури, матеріально підтримували М.Драгоманова, М.Коцюбинського та інших діячів [2, с. 121].

Шостий етап розвитку благодійності розпочався на початку ХХ ст. та триває і сьогодні. Добročинність почала набувати нових форм. Зокрема, можна виділити добročинність під окремі проекти – фандрейзинг. Це процес залучення коштів та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних), які організація не може забезпечити самостійно, та які є необхідними для реалізації певного проекту або своєї діяльності в цілому [3, с. 54].

Отже, благодійність – це явище, котре пов'язують з опікою про бідних, немічних, що є однією з функцій соціальної держави. Окрім того розрізняють наступні поняття «меценатство», «добročинність» та «благодійність». Вони несуть один зміст, але різняться за своїми означеннями. На українських землях розвиток благодійності пройшов 6 етапів і за такий проміжок часу не мало змінився. Благодійність стала більш добровільною, безкорисливою, щирою. Звичайно, ніхто не відміняє певні аспекти корисливості, але на сучасному етапі благодійність є добровільним і бажаним феноменом. І це не дивно, дивлячись на давнє коріння української благодійності.

Список використаної літератури:

1. Галай А. О. Історія становлення та розвитку громадської добročинної діяльності / А. О. Галай // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2012. - №4. – С. 45-49.
2. Дмитрієнко М. Добročинність як атрибут громадянського суспільства : історія і сучасність / М. Дмитрієнко, О. Ясь // Розбудова держави.-1994.-№6.- С.37-44.
3. Донік О.М. Благодійність в Україні (XIX – початок ХХ ст.) / Донік О.М. // Український історичний журнал. - 2005. - № 4. - С. 159-177

4. Колосова Н. А. Європейські традиції меценатства в історії культури України / Н. А. Колосова // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. – 2013. - №3. – С. 67-71.
5. Лазечко П. Меценати української культури [Подружжя Русових] / П. Лазечко // Дзвін. – 2003. - № 9. – С 127-130.
6. Ступак Ф. До історії благодійницьких організацій. В кн.: Образи епохи / Ф. Ступак. – К., 1994. – С. 35.
7. Чернявська О. В. Фандрайзинг. Навч. посіб. – 2-ге вид., з доопрац. та допов. / О. В. Чернявська, А. М. Соколова – К.: Алерта, 2015. – 272 с.
8. Лазечко П. Меценати української культури [Подружжя Русових] / П. Лазечко // Дзвін. – 2003. - № 9. – С 127-130.

Марія Шадуська
студентка 4 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: д.і.н., проф. Ярмошик І.І.

Козацько-старшинське літописання як етап розвитку української історіографії

Одним із джерел вивчення історії України є козацько-старшинські літописи, створені у кінці XVII – початку XVIII століття. Козацькі літописи – умовна назва українських літописів, яка усталилася ще у XVIII ст. Актуальним напрямком розвитку сучасної історичної науки є їх всебічне дослідження. Наприкінці XIX – на початку XX ст. спостерігалось загальне пожвавлення та зростання наукового інтересу до проблем дослідження творчості козацьких літописців.

Зародження українського козацтва, його становлення як провідної верстви українського соціуму, створення Запорозької Січі мало безпосередній і в той же час опосередкований вплив на розвиток історичних знань, підвищення інтересу української спільноти до власної історії. Спираючись на історичне підґрунтя козацькі очільники вбачали моральну підтримку своєї